

Yttrande från Naturskyddsföreningen i Kalmar län till Region Kalmar över Förslag till Fossilbränslefri region 2030, handlingsprogram 2026-2028, nedan kallat “Fossilfri 2030**”.**

Naturskyddsföreningen i Kalmar län är en ideell organisation med stort engagemang i frågor som rör skydd av naturtillgångar, arter och klimatfrågan. Vi har med stort intresse och tillförsikt läst “Fossilfri 2030”, och ger nedan en mängd synpunkter och förslag. För en del av förslagen försöker vi även föreslå intresseorganisationer för Regionens att ta aktiv kontakt med för samarbete, om man inte redan utvecklat sådant samarbete.

Som synes är merparten av våra detaljinriktade synpunkter kopplade till förslaget avsnitt om “Resor och transporter”, kanske sådant ligger närmare våra medlemmar och är lättare att greppa. Sist återfinnes även dock några synpunkter på avsnitten om energi.

I början av “Fossilfri 2030” upplyses om vilka Globala mål som förslaget anknyter till, men varför inte mål nr 13, “Bekämpa klimatförändringarna”?

I Regionens uppgift att samordna och kommunicera hur en hållbar utveckling uppnås i länet ser vi gärna att man utgår från Agenda 2030. Vi tar gärna emot årliga rapporter om utvecklingen i förhållande till övergripande mål och delmål och planerade konkreta åtgärder.

Ett övergripande påpekande är därför att kommunikationen mellan politiker och myndigheter och civilsamhället behöver stärkas rejält. Vi deltar gärna i återkommande möten för en pågående dialog om arbete med RUS. För en djupare kommentar om RUS och dess koppling vårt synsätt, och till arbetet på Region Kalmar med att gynna en hållbar utveckling i Kalmar län, se sist i vårt dokument.

RESOR och TRANSPORTER

Kommunikation av läge och möjligheter

Kommunikation i sig och dess framgång till allmänheten av budskapen om klimatomställningen och visa på vad som är en hållbar konsumtion är kanske det viktigaste, kanske viktigare än varje enskild sakfråga. Det behövs nog mer av “omskakande” fakta, på ett pedagogiskt sätt, annars fortsätter det mesta som hittills, tyvärr alltför politiskt sanktionerat så.

Därför menar vi att “Fossilfri 2030” behöver vederfaras en maximalt tydlig och omfattande kommunikation p.g.a. det bistra läge Regionens befinner sig för dagen i förhållande till uppställt delmål och vilka krafttag som krävs för att nå målet med konkreta handlingsförslag, hur dessa kan bidra och vilket stöd som behövs från näringsliv, intresseorganisationer och övriga civilsamhället. Enligt Regionens koldioxidbudget måste utsläppen minska med nästan 13 % årligen. Nuvarande minskningar håller inte alls den takten.

Kollektivtrafiken och Sverige-kortet för att minska fossil-drivet åkande

Vi stöder förslaget om ett Sverige-kort för förenklade kollektiva resor i hela landet. KLT:s kostnader behöver begränsas men en effektiv kollektivtrafik måste upprätthållas!

Se över linjesträckningar och antal avgångar på olika linjer utan att missgynna glesbygden. T ex är Oskarshamn-Kalmar tätt trafikerad speciellt vid pendlingstider och några bussarna är glest besatta.

Rätta till felaktigheter i linjesträckning – t ex måste man åka inom Kalmar för att ta sig mellan Färjestaden och Borgholm. Här behövs en linje 101A och en 101B

Anpassa storleken på fordonen på glest besatta linjer. Där kan de små bussarna vara tillräckliga.

Komplettera KLT:s fordonsflotta med elbilar. För närtrafik och sjukresor vet man när en bil räcker som fordon.

Gå över till elbussar i tätortstrafik, när ny upphandling ska göras.

Samarbeta med lokala samhällsföreningar för samtal om linjer och turtäthet. Gör enkäter och andra typer av undersökningar bland resenärer.

Bilpooler med miljöbilar och eventuellt även elcykelpooler

Kör samtliga kommuner på miljöbränsle i den egna fordonsflottan? Och kanske kan erbjuda samtliga kommuner anställda/invånare att hyra en miljöbil under helger? (Kan kanske även gälla av kommuner ägda elcyklar?) Vi uppmuntrar Regionen att arbeta för detta.

Genomför en informationskampanj t ex i *samarbete med* hyresgästföreningar, de kommunala bostadsbolagen och bostadsrättsföreningar om möjligheterna med bilpooler. Förhoppningsvis går sedan dessa aktörer vidare med arbete ute bland hyresgäster och bostadsrättsinnehavare.

Ovanstående intressegrupper är ju tillsammans med näringslivet självklara samarbetspartners även inom energieffektivisering. Där förstår vid det som att samarbete redan finns.

Bilfritt centrum

Undersök vilka konsekvenser bilfria gator i tätorternas centrum kan få. Vi har hört om resultat som talar om större trivsel och mer kommers. Skadliga avgaser ger en trevligare och säkrare miljö för barn, äldre och funktionsnedsatta liksom alla andra som vistas i centrum.

Samåkningsappar/facebooksgupper

Försöket med Hållbara resval las ner. Vi menar att liknande initiativ bör tas upp igen och förberedas genom väl genomförd och riktad information.

Vi känner även till lokala facebook-grupper, där tjänster efterlyses och erbjuds, som innebär minskat bilresande.

Vi vill uppmuntra Regionen att kolla upp mer runt dessa möjligheter och kartlägga några viktiga föreningar att *samarbeta med*, t ex samhälls- och pensionärsföreningar.

På egna ben

Detta utmärkta och trevliga initiativ har vi inte hittat någon tydlig utvärdering av. Det är ju ett projekt, som bör upprepas vart tredje år och i alla kommuner, så att det når samtliga skolbarn i åldern 10 – 12 år och ska självklart utvärderas.

Cykelvägar

Cykelvägar är en förutsättning för att barn och ungdomar ska röra sig riskfritt i trafiken och för att ge bättre möjligheter till arbetspendling vissa sträckor. De har byggts ut en hel del men det är önskvärt att Regionen samordnar att kommunerna kollar upp var dess invånare saknar väl fungerande cykelvägar. Kanske även "ger morötter" för en snabbare och bättre utbyggnad.

Flyget

Flyget är en stor källa till svenskarnas klimatutsläpp totalt sett och Naturskyddsföreningen i Kalmar läns synpunkt är att flygandet måste begränsas. Detta gäller då särskilt kortare inrikes flygresor. Det blir tydligt hur andra intressen går före de miljömässiga när det kommer till Kalmar-Öland Airport. Resepolicys ändras för att den lokala flygplatsen, där Regionen är hälftenägare, ska gynnas. Om man verkligen likställde ekonomiska och ekologiska (miljöpåverkande) aspekter och noggrant

beräknade flygets "ekologiska" kostnader i jämförelse med andra transportsätt kan ett seriöst samtal föras.

Vi menar att sådan redovisning ingår i den folkbildande uppgift Regionen anser att man har.

Järnvägar

Vi utgår från att Regionen fortsätter sitt arbete gentemot staten för att bevara Stångådalsbanan och för upprustningsarbeten och ett kontinuerligt underhållsarbete på övriga järnvägar inom länet.

Vi ser fram emot de miljövänligt drivna Krösatågen, som ska komma 2025.

Övrigt

Inom klimatrörelsen ser vi ett transportneutralt avdragssystem för arbetsresor som det främsta styrmedlet för att minska de korta fossildrivna arbetsresorna. Men det kräver riksdagsbeslut.

ENERGI

De övriga avsnitten (Energiförsörjning, Industri och företag, Byggnationer och fastigheter) handlar egentligen alla mer eller mindre om energieffektivisering och -sparande, i syfte att minska/eliminera beroendet att fossila energilag. De bedöms/berörs därför kollektivt i den följande texten.

Utan tvekan är förslagen här, kring samordning, prioriteringar, kompetensförsörjning och nytänkande, viktiga. I synnerhet ser vi gärna att projekten kring biogas och smarta elsystem får gynnsamma stöd och kanske adekvat förtur i tillståndsprocesser.

Apropå tillståndsprocesser: Det kanske är även en nationell fråga, men skulle inte Kalmar län vara lite "tuffare" med att, med "piska och morot", bidra till att lokala beslut och hänsyn inte så ofta som nu hindrar att lokalisering av byggen för att framställa förnyelsebar energi, läs helst vind och sol, inte kan realiseras. Låt nationella behov kunna få större genomslag, likt vad som oftast sker med byggande av vägar.

Dock ser vi att även här behövs mer information och kommunikation till allmänheten, kanske inte så mycket om de ganska tekniska utvecklingsprojektet, oftast svårbegripliga för många, inkl. oss. MEN vår kris med energiförsörjning handlar inte bara om olika tekniska lösningar, utan också om att spara på energin, att kunna tänka om för att vi (= enskilda, företag, kommuner och andra myndigheter) numera slösar så mycket energi, jämfört med förr. Detta verkar "Fossilfri 2030" ha tappat bort, åtminstone där det borde stå, och vad länsmyndigheterna Region Kalmar och Länsstyrelsen kan och måste jobba mer med. Många kloka skribenter/expertter har uttalat detta redan: **Lös energibehovet mer med mindre konsumtion av el och andra energikällor!** Se till att få folk att verkligen ta detta till sig, och sitt beteende, inkl. konsumtion.

Kompletterande synpunkter avseende RUS

De miljö- och klimatomfattiga kriser vi lever i måste även bli mycket mer kommunicerade ut till allmänheten. Här upplever vi att myndigheter och politiker inte tar det ansvar som krävs. I Regionens Utvecklingsstrategi (RUS) står det tydligt att en del i hållbarhetsarbetet är att öka invånarnas kunskap om hållbar utveckling. Vi önskar få formulerade mål och en handlingsplan för detta arbete som även ska inbegripa invånarnas delaktighet. Invånarna behöver både få insikt i och förståelse för vad som behöver göras samt redskap och stöd för egna livsstilsförändringar.

För oss i Naturskyddsföreningen i Kalmar län är samhällsutveckling ur ett klimat- och miljömässigt

perspektiv grunden för social och ekonomisk hållbarhet. Det perspektivet kallar vi ett salutogent perspektiv på samhällsutvecklingen, vilket innebär att fokusera på det som främjar hälsa och välbefinnande, istället för att enbart fokusera på sjukdom och ohälsa. Det benämns ibland för ett ekocentriskt perspektiv.

I vår kultur dominerar ett antropocentriskt tänkande där människan sätts högst i en hierarki av allt levande. Det har lett till en hänsynslös exploatering av naturresurser och förstörd miljö.

Brundlandtkommission kallades det FN-uppdrag på 1980-talet som kom till för att komma till rätta med de galopperande miljöproblemen. De lanserade ett synsätt där ekologiska, sociala och ekonomiska mål sågs som likvärdiga "sidoställda" perspektiv. Ingen har kunnat ge verktyg för hur dessa tre aspekter behandlas likvärdigt i utvecklingen av samhället och det antropocentriska grundsynsättet har inte förändrats. Vissa miljöinsatser av stor betydelse har tillkommit, men vid sidan av det har sex av nio planetära gränser för ett hållbart liv på jorden överskridits (Rockström m. fl, En jord för alla, 2024).

I Naturskyddsföreningen anser vi att friska ekosystem är grunden för tillvaron på planeten och allt levande tilldelas ett värde. I detta synsätt ligger ekologin (påverkan på naturen/miljön) som grund för planering av och handlingsplaner för en hållbar samhällsutveckling. Dessa ska sedan genomföras på ett socialt hållbart sätt.

I RUS talas om att arbeta utifrån de globala målen i Agenda 2030. Samtliga mål där platsar under RUS första 3 prioriterade målområden. De mål som sammanhänger med en miljö- och klimatomfattig utveckling är målen nr 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15.

Dessa mål ser vi alltså som grunden för att på sikt nå och upprätthålla de övriga målen.

Nu framhålls ekonomisk tillväxt i RUS. När det mäts på traditionellt sätt innebär det att även stora insatser för miljö och klimat (inbegripet klimatanpassning) ger en tillväxt. Men när stora uppskjutna miljökostnader slår till är risken stor att de viktigaste sociala områdena – vård, skola och omsorg - drabbas rejält. När vi läser RUS framgår det att det finns högt ställda mål och många pågående projekt.

Problemet är att få en bra överblick och klar uppfattning om satta delmål, åtgärder och resultat. Vi i har svårt att se om det verkligen finns nedbrutna handlingsplaner på alla de viktiga områdena.

Det är också svårt att förstå hur ni olika offentliga aktörer – kommun, region, länsstyrelse och andra statliga tillsynsmyndigheter samordnar arbetet i den regionala utvecklingsstrategin

Ta exemplet med övergödningen av Östersjön. Hur mycket kväve, fosfor och andra gödande ämnen släpps ut från olika verksamheter i länet? När ska Kalmar län nå nollutsläpp av övergödande ämnen till Östersjön? Hur mycket måste dessa minska/år för att nå nollutsläpp? Vilka åtgärder behöver göras. Vem ska göra vad? Finns det en sådan planering för de stora "ekologiska problemområdena" i länet, dvs allvarligt miljöpåverkande?

Vi är helt införstådda med att ett sådant arbete kräver rejält samarbete och samordning med en rad olika aktörer men utifrån det läge vi befinner oss i ser vi det som nödvändigt.

Vad gäller upphandling är det en viktig del av Regionen och där ska miljö- och klimatperspektivet självklart väga tungt.